

El marxant Hildebrand Gurlitt contra els Monuments Men

Els nord-americans arribaren de l'oest cap al migdia; hi havia dos tancs, seguits per soldats d'infanteria, amb les armes a punt, a la mà.

Hi ha gent a Aschbach, un llogaret situat a la regió Alta Francònia en l'estat de Baviera, que recorden el 14 d'abril de 1945 amb molta claredat. Llavors eren xiquets, que estaven ajudant en els camps quan els soldats passaren marxant. Recorden que alguns dels homes tenien la pell fosca i els van donar xiclets.

En aquell moment, Aschbach era un poblet d'uns quants centenars d'habitants, amb el seu castell dalt d'un turó, propietat de la família aristocràtica Pölnitz. El castell, amb la façana coberta d'un guix marronós quasi tapat de parres silvestres, era part d'una finca que incloïa un llac i centenars d'hectàrees de bosc. Aquest castell de conte situat a Francònia encara es pot trobar avui als afores d'Aschbach.

Durant els últims dies de la Segona Guerra Mundial, els residents d'Aschbach penjaren llençols blancs de les finestres i van ser escorcollats més tard pels soldats nord-americans. Els nord-americans van arrestar el líder local, el baró Gerhard von Pölnitz. Entre els residents que foren escorcollats hi havia un home anomenat Karl Haberstock que apareixia en una llista dels més buscats de l'Oficina de Serveis Estratègics (OSS), precursora de la CIA. Haberstock, un marxant d'art, havia estat vivint al castell amb la seva dona des de feia mesos.

L'exèrcit nord-americà tenia una unitat especial per tractar aquests casos, la Secció de Monuments, Belles Arts i Arxius. El seu treball consistia a buscar obres d'art robades pels nazis.

Els Monuments Men. Quan el Capità Robert K. Posey i el seu assistent, el soldat Lincoln Kirstein, coneguts com

Hildebrand Gurlitt, l'home que va reunir la fascinant col·lecció d'art descoberta fa uns mesos en un apartament de Munic, va estar molt més involucrat en el comerç d'obres d'art robades que no pas s'havia suposat. I no sols això, sinó que a més es va beneficiar de les injustícies nazis després de la guerra.

els Monuments Men, inspeccionaren el castell a principi de maig, es van trobar amb un enorme magatzem d'art. Contenia pintures i escultures d'un museu situat a la rodalia de Bamberg i d'una pinacoteca de la ciutat alemanya de Kassel els directors dels quals havien tractat de protegir les obres de les bombes dels aliats. També hi van descobrir béns sospitosos d'alts càrrecs de l'exèrcit alemany: dins de l'immoble, unes 13 caixes plenes d'obres d'art marcades com a propietat de Heribert Futterer, el comandant de la divisió de la Força Aèria Alemanya de Bohèmia i Moràvia; a la capella de la finca, maletes i bosses plenes d'art que Ewald von Kleist, l'excomandant del Grup d'Exèrcits A de la Wehrmacht, havia guardat allà. El capità Posey declarà la finca àrea restringida i tenia cartells que deien "Prohibit el pas" penjats a la propietat.

Uns dies més tard, un dels membres del grup conegut com a Monuments Men va assenyalar: "A més, al castell es van trobar habitacions amb quadres, tapissos, estàtues, mobles de valor i documents de dos coneguts marxants d'art alemanys". Eren les col·leccions de Karl Haberstock i un tal Hildebrand Gurlitt, qui també havia viscut al castell amb la seva família des que la seva casa a Dresden havia sigut incendiada.

En un memoràndum del 16 de maig es llegeix: "Una gran sala a la planta superior amb 34 caixes, dos paquets que contenen catifes, vuit paquets de llibres... una habitació a la planta baixa conté 13 caixes més, propietat del Sr. Gurlitt". La majoria d'aquestes caixes contenien fotos i dibuixos.

"Connexions amb les altes esferes nazis". Els anys següents, els estudiosos d'art nord-americans van escriure cartes, memoràndums, inventaris, informes i expedients per aclarir els orígens de les obres d'art. Pel que fa a Haberstock, van escriure: "El Sr. Karl Haberstock, de Berlín, és el col·leccionista d'art més conegut d'Europa. Era el col·leccionista d'art privat de Hitler i, durant anys, es va apoderar de tresors d'art a França, Holanda, Bèlgica i fins i tot Suïssa i Itàlia, fent ús de mètodes il·legals, sense escrúpols i fins i tot brutals. El seu nom és una infàmia entre tots els col·leccionistes honestos a Europa".

Gurlitt, segons van escriure, fou "un col·leccionista d'art d'Hamburg, amb connexions amb les altes esferes nazis. Actuava en nom d'altres oficials nazis i va fer molts viatges a França, d'on es va dur col·leccions d'art al seu país. Hi ha raons per creure que aquestes col·leccions d'art privades consisteixen en obres d'art robades d'altres països". Per als Monuments Men, Gurlitt fou també un "marxant d'art al servei del Führer".

Ara, gairebé 70 anys després, el que els Monuments Men descobriren al castell d'Aschbach el maig de 1945 ha despatat una part desconeguda del passat d'Alemanya. Els funcionaris de duanes van trobar un enorme tresor d'obres d'art del Tercer Reich en un apartament al barri de Schwabing, a Munic. Inclou 380 pintures que els nazis havien batejat com "art degenerat" el 1937 i retirat

dels museus. La troballa a Schwabing inclogué també 590 obres d'art que el règim nazi i els seus sequaços podrien haver robat a propietaris jueus. El propietari de l'apartament és el fill de Cornelius Gurlitt, l'hereu actual de la col·lecció, que al final de la guerra tenia 12 anys i vivia a Aschbach.

Conseqüències del descobriment de Munic.

Amb els orígens de les pintures individuals encara poc clares, un grup de treball designat pel Govern alemany està investigant la història de cadascuna de les obres. Aquesta tasca requerirà un esforç considerable. No obstant això, una recerca realitzada per personal de *Der Spiegel* en llocs com ara els arxius del Ministeri d'Afers Estrangers francès i el Museu Nacional de Breslau (Polònia), ha revelat que Gurlitt traficava amb art saquejat a un nivell important i que les seves pràctiques eren despietades.

Aquests Monuments Men són també els protagonistes de la pel·lícula que George Clooney ha produït i dirigit, a més de fer-hi el paper principal: un soldat dels EUA que forma part d'una unitat especial integrada per historiadors de l'art, museòlegs i altres ajudants; la seva missió és recuperar obres d'art robades pels nazis i rescatar-les de la destrucció en els dies finals de la guerra. Pel que sembla, la pel·lícula descriu els esdeveniments històrics amb un cert grau de precisió.

Però potser el que va succeir a Aschbach a les darreries de la guerra i els primers mesos de la pau donaria per a una pel·lícula més interessant: un castell encantat a l'Alta Francònia propietat d'un magnat que s'havia unit als nazis i que va servir durant la guerra a París, on va treballar amb marxants d'art amb reputacions dubtoses, alguns dels quals va finalment albergar al seu castell quasi al final del nefast Tercer Reich.

Seria una pel·lícula sobre les elits del país, les quals es van beneficiar dels crims dels nazis; una història sobre culpables que ràpidament es transformaren en ciutadans honorats i suposadament, en una nova Alemanya, s'hi van convertir en els pilars de la societat, un cop més.

En un estrany gir dels esdeveniments, mesos després de la guerra, el castell d'Aschbach albergava un grup de joves

Un retrat de Gurlitt en un document conservat als arxius municipals de Düsseldorf. Gurlitt va moure més art confiscat pel nazisme del que es creia.

jueus que havien sobreviscut a l'Holocaust. Irònicament, ells, i no el baró nazi, gaudiren de les elegants habitacions del castell abans d'abandonar la terra de la *shoah* per sempre. Però, d'això, en parlarem més endavant.

“Extremadament nerviós”. Els Monuments Men van interrogar Hildebrand Gurlitt a Aschbach el juny de 1945. Es mostrava “extremadament nerviós” i, segons assenyalaren, feia la sensació que no estigués dient tota la veritat. Va ser durant aquests dies que Gurlitt, el “marxant d'art al servei del Führer”, es va crear una nova identitat: la de víctima dels nazis, la d'un home que havia salvat obres d'art valuoses de la destrucció i que mai no havia fet mal a ningú.

Per descomptat, no tot el que Gurlitt va dir als nord-americans era fals. Va recalcar que els nazis el classificaren com un “mestís” perquè la seva àvia era jueva, i que havia temut pel seu futur i fins i tot la seva vida després del 1933, cosa que el va portar a col·laborar. Com Gurlitt declarà durant l'interrogatori que va durar tres dies, hi havia el risc que ell, com a “quart de jueu” que era per als nazis, seria enviat a realitzar treballs forçosos per a l'Organització Todt, un grup d'enginyeria civil i militar del Tercer Reich. Gurlitt també va dir: “Vaig haver d'elegir entre la guerra i la feina als museus. Mai no vaig comprar una pintura que no m'haguessin ofert voluntàriament. Segons vaig sentir, també a França es van promulgar lleis que permetien confiscar col·leccions d'art jueves, però això mai no ho vaig veure amb els meus propis ulls”.

Els Monuments Men a Aschbach van intuir que Haberstock era el criminal més atroç. Va ser detingut per la policia el maig de 1945, i a l'agost va ser traslladat a Altaussee (Àustria), on tots els grans delinqüents relacionats amb l'art van ser obligats a declarar amb l'art una mina de sal plena d'obres. A Gurlitt se li va permetre romandre a Aschbach.

Més tard, Haberstock va dir als oficials alemanys que els nord-americans havien subestimat el paper de Gurlitt durant el període nazi. En una carta de 1949 a un funcionari del govern va escriure: “Vaig tenir l'oportunitat de provar-ho tot, fins i tot, per exemple,

A la dreta, el doctor jueu Wolfson, propietari d'una important col·lecció d'art que els nazis li arrabassaren per l'“impost sobre la riquesa jueva”. Al costat, un dels quadres robats, obra de Pascin.

que jo no era el principal proveïdor de Linz, mentre que el Sr. Voss, durant el seu breu mandat, va comprar prop de 3.000 obres d'art i es va fer càrrec de les col·leccions confiscades juntament amb el seu principal comprador, el Dr. Hildebrand Gurlitt”.

Linz havia de ser la seu de l'enorme museu de Hitler: el Führermuseum. Mai no es va construir, però, i, no obstant això, els nazis van comprar prou art per omplir tres museus. Hermann Voss, director d'un museu de Wiesbaden que també havia dirigit un museu a Dresden, va dirigir el programa de compra d'art a partir de 1943. A partir d'aleshores, Gurlitt va treballar per a Hitler a través de Voss, qui va servir d'intermediari. També va comprar art per als museus alemanys que havien estat obligats pel règim a adoptar les seves directrius, així com per a particulars com ara el fabricant de cigarrets d'Hamburg Hermann F. Reemtsma, el magnat de la xocolata de Hannover Bernhard Sprengel i l'advocat de Colònia Josef Haubrich.

Els primers passos professionals de Gurlitt. El 1930, l'historiador d'art Gurlitt va ser destituït del seu càrrec com a director del museu a la ciutat oriental de Zwickau, perquè fou considerat un paladí de l'art modern. Es va traslladar a Hamburg, on va dirigir el museu de la ciutat de Kunstverein, fins que va ser acomiadat de nou per la seva preferència per l'*avant-garde*, així com per tenir una àvia jueva.

Gurlitt va romandre a Hamburg, on va esdevenir un marxant d'art i va obrir una galeria. En aquell moment, l'art modern a què havia donat suport sistemàticament s'havia convertit en un negoci arriscat. Cada vegada amb més freqüència, Gurlitt va comprar i vendre obres d'art més antigues i tradicionals. Tenia un do per als negocis, per establir relacions amb col·leccionistes importants i per trobar maneres d'accedir a les pintures. En poc de temps, es va veure comprant art a persones que eren perseguides, principalment jueus, que venien les seves peces d'art perquè es veien obligats a fugir d'Alemanya, havien perdut els seus llocs de treball i necessitaven diners per alimentar les seves famílies, o bé estaven sent obligats a pagar l'anomenat “impost sobre la riquesa jueva”. A través d'intermediaris, Gurlitt també va comprar art del qual la Gestapo s'havia apoderat.

Un dels quadres que els Monuments Men trobaren al castell d'Aschbach, en un calaix que Gurlitt havia marcat amb el número 36, era del pintor búlgar Jules Pascin, nascut el 1885. A la imatge es veuen dues dones —l'una va nua i l'altra porta una camisa— i un home. Semblen desconeguts, i no es miren entre ells: una metàfora de la desolació de la vida. Pascin el va pintar a París el 1909 i el va anomenar *L'estudi del pintor Grossmann*. Es va suïcidar el 1930.

Gurlitt va dir als nord-americans que la pintura havia pertangut al seu pare, el qual l'havia comprada abans que els nazis arribessin al poder. De fet, Gurlitt

A l'esquerra, el baró Gerhard von Pölnitz, propietari del castell d'Aschbach –on s'amagaven obres d'art– i representant de Gurlitt i Haberstock a París. A la dreta, foto de grup dels jueus que van residir al castell d'Aschbach després de la Segona Guerra Mundial.

va comprar l'obra de Pascin el 1935 per 600 Reichsmark –molt menys del que valia– de Julius Ferdinand Wolff, durant molt de temps l'editor en cap d'un diari de Dresden, el *Dresdner Neueste Nachrichten*. Wolff era un periodista respectat i amb passió ètica fins que els nazis el van obligar a abandonar el càrrec el 1933. A causa del seu origen jueu, aviat va perdre els seus actius i les SS van arrasar el seu apartament. El 1942, abans que no arribés la data en què seria deportat a un camp de concentració, es va llevar la vida, amb la seva dona i el seu germà.

Després d'haver confiscat inicialment el quadre, els nord-americans l'hi van tornar a Gurlitt el 1950; es deu haver venut més tard. El 1969, en tot cas, va ser inclòs en diverses exposicions, cedit per una família francesa de col·leccionistes. El 1972, va ser venut en una subhasta a Christie's (Londres) per gairebé 29.000 euros. L'obra aparegué posteriorment a Chicago.

Gurlitt es va convertir en el distribuïdor oficial d'art *degenerat*, obres modernes que ja no es consideraven acceptables al Tercer Reich. S'esperava que amb la venda de les obres a l'estranger, portaria moneda forta. També va continuar comerciant amb art antic. El 4 de desembre de 1938, va adquirir dibuixos del pintor del segle XIX Adolf Menzel. Havien pertangut a un metge jueu a Hamburg, Ernst Julius Wolffson, que tenia la consulta en el luxós barri Rothenbaumchaussee i que va ser el president de l'associació mèdica.

Wolffson va ser privat de la seva reputació i despullat dels seus càrrecs després de 1933, i la llicència mèdica li va ser revocada el 1938. Va ser empresonat al camp de concentració de Sachsenhausen (al nord de Berlín), però el van posar en llibertat posteriorment, quan els residents influents d'Hamburg van parlar en nom seu. Un pare de família que no tenia ingressos ni assegurança quan va ser condemnat a pagar l'“impost sobre la riquesa jueva” el 1938. Gurlitt li va pagar 2.550 Reichsmark, molt per davall del preu de mercat, per nou dibuixos de Menzel. L'historiador d'art Maike Bruhns va descobrir que l'empresari d'Hamburg Hermann F. Reemtsma, un dels clients habituals de Gurlitt, havia comprat dos dels dibuixos.

Després de la guerra, l'advocat de la família Wolffson exigí la devolució dels dibuixos, però Gurlitt es va negar a facilitar cap informació sobre els compradors. El 1993, dues de les obres de la col·lecció Wolffson van ser incloses en una exposició commemorativa titulada “Les obres d'art que m'afecten. El col·leccionista Hermann F. Reemtsma”.

Comerciar en temps de guerra. Gurlitt va romandre a Hamburg fins al 1942. En els primers anys de guerra, en el punt àlgid dels èxits militars d'Alemanya, Gurlitt va expandir el seu territori per incloure Holanda, Bèlgica i França. Quan les bombes li van destruir la galeria al llac Alster, a

Hamburg, Gurlitt portà la seva dona i els seus dos fills a Dresden a viure a casa dels seus pares. Des d'allí, va establir una relació amb Cornelius Müller Hofstede, que va dirigir el Museu de Silèsia, a Breslau, on va taxar les col·leccions de jueus perseguits i va vendre les pintures confiscades en el mercat. Müller Hofstede va demanar quadres recollits de cases jueves i, fent servir un to obsequiós, va escriure a Gurlitt per oferir-li les obres. També va deixar caure que ell estava disposat a anar a Dresden a “presentar-li” les pintures. La carta acabava amb les paraules “Heil Hitler!”.

Va ser també Müller Hofstede qui va obtenir el quadre Max Liebermann *Dos genets a la platja* per a Gurlitt. L'obra va ser una de les primeres pintures de la col·lecció Gurlitt confiscada a Munic a ser mostrada al públic en una conferència de premsa. Els nazis l'havien confiscada al refinador de sucre David Friedmann, qui va morir el 1942. La filla de Friedmann va morir en un camp de concentració el 1943.

Així com Müller Hofstede a Breslau, Voss, el coordinador per al projecte especial de Linz, havia ajudat la Gestapo i havia taxat col·leccions jueves com un “expert de la policia”. Entrava a les cases dels perseguits i seleccionava peces per al seu museu. El 1943 va viatjar de valent, a Berlín, Basilea i Breslau. D'acord amb les seves notes de viatge, es va reunir amb “A.H. a l'edifici del Führer” una nit de febrer a Mu-

nic. També va assistir a subhastes dubtoses i va anar a Viena i Linz. No va anar a París, però, perquè Gurlitt hi havia anat en nom seu.

Cercles tèrbols, munts de diners. Gurlitt va fer les seves primeres compres pel 1941, un any després de la invasió alemanya de França. El fet que les pintures procedissin del país ocupat en va augmentar el valor. Molts directors de museus alemanys desitjaven anar a França; Gurlitt s'estimava també aquest país. Importants col·leccions franceses van ser confiscades, o els seus propietaris foren obligats a vendre-les a preus ridículs. Sembla que Gurlitt es va envoltar de personalitats poc honestes del món de l'art, incloent-hi agents, informants i altres distribuïdors. Estava molt demandat, perquè disposava de milions de Reichsmark pera gastar.

Gurlitt feia ara viatges regulars a París i, contràriament a les seves afirmacions posteriors, no es va quedar en cases modestes sinó en grans hotels o a l'apartament d'una amant. Els tres homes que més tard es trobarien al castell d'Aschbach també es van reunir a París. Durant el mandat del predecessor de Voss, el marxant d'art Haberstock havia estat un dels compradors preferits per al futur Führermuseum. Es va quedar al Ritz i anunciava les seves visites a París en una revista d'art. També va repartir targetes indicant que estava buscant "pintures de primer nivell" dels vells mestres.

El baró Gerhard von Pölnitz, el senyor de la mansió d'Aschbach, va estar destinat a París durant aquells anys com a oficial de la Força Aèria alemanya. En el seu temps lliure, va treballar per a Haberstock i Gurlitt arreglant

tractes i fent-los de representant. Jane Weyll, una de les empleades de Haberstock, es va convertir en l'amant del baró.

Hi ha un informe de l'historiador d'art francès Michel Martin sobre Hildebrand a l'arxiu del Ministeri d'Afers Estrangers francès. Durant el període d'ocupació, Martin va treballar en el departament de pintura al Louvre, on va emetre els permisos d'exportació de les obres d'art. Gurlitt, segons Martin va escriure, va tenir accés a un "crèdit en constant expansió" i havia adquirit obres per un valor total d'"entre 400 i 500 milions de francs".

Cada vegada que Gurlitt tornava a Alemanya, portava fotografies de pintures selectes per mostrar al personal del món dels museus. Segons relata Martin, ell també va adquirir obres de la seva col·lecció privada a París. "Si ens resistíem que exportés l'art, Gurlitt recollia les obres sense el nostre permís, o bé obtenia ajuda de l'ambaixada d'Alemanya. Es va emportar importants obres d'art fora del país en contra de la nostra voluntat".

"Simplement un funcionari".

Martin també va escriure que ell havia cregut Gurlitt quan va dir que ell "no volia negociar amb obres d'art que provinguessin de col·leccions jueves". Aparentment Gurlitt també va insistir que era "simplement un funcionari" que complia ordres de dalt.

Pölnitz, Haberstock i Gurlitt es van reunir de nou al castell d'Aschbach al final de la guerra. Haberstock, a qui els nord-americans finalment lliuraren als tribunals alemanys, fou més tard exonerat. Va treballar com a marxant d'art a Munic després de la guerra i va morir el 1956, el mateix any que el seu competidor Gurlitt.

Quan va acabar la guerra, el baró Von Pölnitz va ser portat a un camp d'internament a Moosburg, a l'Alta Baviera, d'on va ser alliberat el 1947. El seu arxiu de desnazificació ha desaparegut. Va morir el 1962 a l'edat de 64 anys.

Els nord-americans van sotmetre Gurlitt a arrest domiciliari a Aschbach. Per ocupar el seu temps, va donar xerrades sobre Dürer i Barlach i sobre el *kitsch* en l'art religiós a la petita congregació eclesiàstica local. Quan no es dedicava a això, escrivia cartes en què tractava de justificar les seves compres a França.

En una carta enviada el 1947 a Madame Rose Valland, una historiadora d'art francesa que estava a càrrec de les restitucions, va insistir que havia estat un "veritable amic de França i un veritable opositor del règim nazi" que "de veu i sobre el paper" havia "defensat sempre l'art francès". Foren només "estranyes coincidències" les que havien fet possible "que em salvés en anar a França com un comerciant d'art". No va fer cap esment del seu treball per al museu del Führer a Linz.

Deixar endarrere el passat.

L'arrest domiciliari de Gurlitt va ser revocat i el gener de 1948 es va traslladar a Düsseldorf, on es va convertir en el director del museu Kunstverein d'aquesta ciutat. Va declarar que els seus anys a Aschbach eren "part del passat", però també va assenyalar que la vida allà era "molt agradable i tranquil·la".

El 1950, l'art de Gurlitt li va ser restituit de l'arxiu dels béns confiscats conegut com a Punt de Recollida Central de Wiesbaden. Havia estat absolt de tots els càrrecs. Els nord-americans havien confiscat un total de 140 obres. Però Gurlitt també havia ocultat una

A l'esquerra, el marxant d'art Haberstock (amb bigoti i ulleres). A la dreta, el castell d'Aschbach, propietat de la família Pölnitz. Allà Haberstock i el pare de Gurlitt acumulaven les obres d'art requisades pels nazis. Després ocuparien el castell jueus provinents de camps de concentració.

Escena de *The Monuments Men*, de George Clooney. Els veritables Monuments Men van interrogar Gurlitt el 1945.

part de la seva col·lecció en un antic molí d'aigua, material que després va recuperar.

Gurlitt va tornar a ser un membre respectat de la societat i es va guanyar el suport dels industrials de Düsseldorf quan va incloure les seves col·leccions d'art en exposicions. Fins i tot va mostrar la seva pròpia col·lecció de nou, i així la va despullar de les associacions passades en el procés. En 1953 va ser nomenat per a un comitè d'honor que supervisaria una exposició d'art alemany a Lucerna, Suïssa, patrocinada pel llavors president d'Alemanya, Theodor Heuss. Algunes de les imatges eren de la col·lecció de Gurlitt, incloent-hi una pintura d'Ernst Ludwig Kirchner (*Dos nus femenins*) i una aquarel·la de Franz Marc (*Cavall gran*).

Part del propòsit de Gurlitt en mostrar les pintures va ser probablement avaluar si hi hauria alguna objecció o reclamacions dels veritables propietaris. Un any més tard, va presentar una exposició titulada "Treballs de pintura francesa i de les Arts Gràfiques" a Villa Hügel, a la ciutat occidental d'Essen. Hi va exposar pintures d'impressionistes francesos com Paul Signac, Auguste Renoir i Edgar Degas, que tindrien un valor de molts milions d'euros avui

dia, incloent-hi una vista del pont de Waterloo de Claude Monet i el *Paisatge amb les roques* de Gustave Courbet. On són és avui és un misteri tan gran com els seus orígens.

Finalment, el 1956, l'any de la seva mort, Gurlitt va enviar fotos de la seva col·lecció a Nova York, amb obres de Max Beckmann i Vassili Kandinski. Ell va escriure una semblança per al catàleg, però mai no es va publicar. Gurlitt s'hi descrivia com a valent i audaç, un heroi les negociacions del qual durant la guerra van ser un "exercici d'equilibri perillós", i que no tenia res al seu nom, llevat d'un carret amb articles de primera necessitat després del bombardeig de Dresden. El seu relat sonava gairebé com la història dels Kaim, una parella jueva de Breslau que va vendre a Gurlitt una de les seves pintures, ho va perdre tot i va ser enviada al gueto empenyent un carro de mà.

Gurlitt va morir arran d'un accident de cotxe el 1956. En els seus obituaris va ser lloat com una figura important del món de l'art en l'Alemanya Occidental de la postguerra. La seva viuda, Helene, es va traslladar a Munic a principis de 1960, on va comprar dos apartaments de luxe en un nou edifici a Schwabing. Al maig de 1960, la casa de subhastes Ketterer Kunst li va ven-

dre quatre obres de la col·lecció del seu marit, incloent-hi *Bar, Brown* de Beckmann, que pertany a un museu dels EUA avui dia, i un retrat del dramaturg Bertolt Brecht per Rudolf Schlichter, que va acabar a la Lenbachhaus de Munic. La pintura, una obra important del moviment cultural alemany Nova Objectivitat, s'ha convertit en un les obres més conegudes del museu.

L'obra de Schlichter figurava també entre els quadres que els Monuments Men havien trobat a Aschbach. Un dels seus col·legues alemanys allà, que més tard es va convertir en el director de Lenbachhaus, va comprar l'obra en la subhasta Ketterer el 1960.

Hi ha molts exemples d'obres que Gurlitt va adquirir en circumstàncies dubtoses. També hi ha una sèrie de quadres que pengen als museus alemanys d'avui, des de Hannover a Wiesbaden, que li van ser comprats a Gurlitt. Fins i tot hi ha pintures que Gurlitt va comprar per al museu de Hitler a Linz que, a causa dels seus orígens poc clars, passen a ser propietat de l'Estat. Per exemple, un paisatge del pintor classicista Jakob Philipp Hackert està penjat al Ministeri d'Afers Estrangers alemany en l'actualitat.

Diverses pintures van aparèixer en les galeries d'art. Per exemple, *Dona*

CLASSIFICATION: Paintings	PROPERTY CARD-ART SUBJECT: Two women and a man	NO: WIE 1932/10 Benberg
AUTHOR: Pascin		PRESUMED OWNER: Gurlitt
MEASUREMENTS: H 54,3 cm W 72,8 cm WEIGHT:	MATERIAL: oil on canvas	INV. NO: CAT. NO:
DEPOT POSSESSOR:	ARRIVAL CONDITION: good	
DEPOT NO: IDENTIFYING MARKS: Signed lower left hand center: Pascin Writing on canvas: No. 2	DESCRIPTION: In the foreground, left elbow resting on table, chin in hand, profile to the left, girl wearing a shirt half fallen down. At left a little to the back nude girl sitting on sofa wearing green stockings, to the right a man in shirt.	
BIBLIOGRAPHY:		FOR OFFICE USE CLAIM NO: OTHER PHOTOS: NEG. NO: MOVEMENTS:

Fitxa d'un quadre trobat pels Monuments Men al castell d'Aschbach, obra de Jules Pascin.

amb lloro d'August Macke, una obra primerenca del cubisme alemany, que s'ha mostrat en diverses exposicions primer el 1962 i més tard el 2001, en ambdós casos com a part d'una col·lecció privada. El 2007, l'obra va ser venuda en una subhasta a la casa de subhastes Villa Grisebach de Berlín per més de 2 milions d'euros. Pel que es veu, la filla de Gurlitt, Benita, havia lliurat la pintura. Va morir al maig de 2012.

"L'ocupació jueva del Castell".

El novembre de 1945, els nord-americans van establir un campament per a refugiats al castell d'Aschbach. Eren supervivents traumatitzats de l'Holocaust –molts d'ells amb menys de 20 anys– que havien passat la joventut entre guetos jueus i camps de concentració. Havien perdut les seves famílies i, quan va acabar la guerra, van abandonar els camps en grups. Eren joves

jueus amb noms com Tovia, Menachim, Minia i Zynia, i molts eren sionistes que s'havien reunit per establir un *kibbutz*.

Més de 140 persones van ser allotjades a Aschbach entre novembre de 1945 i març de 1948, encara que, al principi, els nord-americans no pensaven que els joves jueus fossin capaços de conrear els camps de la zona. Gairebé no hi va haver contacte entre els residents de l'aldea i els jueus, tot i que la comunitat jueva s'establí a Aschbach a principis del segle XVIII. Els últims jueus d'Aschbach van ser deportats al camp de concentració de Theresienstadt (a l'actual Txèquia) el 1942.

Gurlitt no va esmentar els jueus del castell. Va mantenir els seus propis fills –que eren només uns quants anys més jove que molts dels supervivents– lluny d'Aschbach, enviant-los a l'elitista internat d'Odenwaldschule.

La família Pölnitz, a qui els nord-americans van ordenar que abandones-

sin les seves propietats, es va mudar a l'apartament d'un mestre del poble. Els preocupava que els residents del campament no tractessin els seus mobles amb cura. En una carta a les autoritats, el baró von Pölnitz es va queixar que "els jueus" s'estaven apropiant la seva propietat en un "frenesí salvatge" i que la seva dona s'havia desmaiada a causa de l'"ocupació jueva del castell".

Yehiel Hershkowitz era un dels jueus que vivien a Aschbach en aquell moment. Tenia 27 anys quan va arribar al castell el 20 de novembre de 1945. La seva família era de Bedzin, un poble de les terres altes de Silèsia, al sud de Polònia, que era conegut amb el nom de Bendsburg durant l'ocupació nazi de 1939-1945. Hershkowitz va ser detingut el setembre de 1939 i va passar els sis anys següents en 15 camps de concentració nazis. Va tornar a ser lliure quan els soldats nord-americans van alliberar el camp de concentració de Buchenwald (a prop de Weimar) l'11 d'abril de 1945.

Ell i la seva segona esposa, Esther Urman, es van reunir a Aschbach i després van viatjar a Israel junts. Hershkowitz va morir el 1979; la seva dona, 11 anys més tard.

El seu fill Benny té ara 65 anys i viu prop de Tel Aviv. Diu que el seu pare tenia problemes per dormir: els records de l'Alemanya nazi el mantenien despert a les nits.

*Felix Bohr, Lothar Gorris,
Ulrike Knöfel, Sven Röbel
i Michael Sontheimer*

© Der Spiegel

Traducció d'Alba Collado

Cines Babel Vicente Sancho Tello, 10. · València

d'Asghar Farhadi

Le Passé

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS : 4,40 € De dilluns a dijous i 6€ cap de setmana. (Cal acompanyar el justificant de pagament)	Si ets lector d'EL TEMPS: 5,60€ de dilluns a dijous excepte vespra de festiu i festius.
--	---

